

KNJIŽNICA HRVATSKE BOGOSLOVSKE AKADEMIJE

Ivica ZVONAR, Zagreb

Autor u članku, na temelju zapisnika sjednica odbora Hrvatske bogoslovske akademije (HBA) i izvještaja Katoličkog lista o Akademijinim godišnjim skupštinama, tematizira povijest knjižnice HBA koja je djelovala kao stručna knjižnica namijenjena članovima Akademije i teološkim piscima. Njezin razvoj, kao i djelovanje njezinih knjižničara, može se, prema trenutno dostupnim izvorima, pratiti od 1925. do 1944. godine. U tom su razdoblju na čelu knjižnice djelovala četiri knjižničara koji nisu bili profesionalci s odgovarajućom stručnom naobrazbom nego profesori Bogoslovnog fakulteta. Niz poteškoća (nedostatak novca i adekvatnog prostora te odgovarajućeg stručnog osoblja) otežavao je djelovanje knjižnice HBA. Nakon ukinuća Hrvatske bogoslovske akademije 1945. knjižnica je prešla u vlasništvo Nadbiskupskog ordinarijata u Zagrebu, a kasnije je u određenoj mjeri bila uklopljena u fond knjižnice Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu.

KLJUČNE RIJEČI: *Bogoslovni fakultet, crkvena povijest, Hrvatska bogoslovska akademija, knjižnica.*

Uvodna napomena

Povijest knjižnica i knjižnih fondova, životopisi istaknutih knjižničara te razvoj knjižničarstva na hrvatskom prostoru dosta je neistražena tema. Interes profesionalnih povjesničara, kao i knjižničara za istraživanja povijesti hrvatskog knjižničarstva prilično je slab, a ovisi ponajprije o preferencijama pojedinaca. Uopće, može se reći da istraživanja ovoga tipa ima vrlo malo, pa je zato sudbina mnogih vrijednih knjižnica i danas nepoznata javnosti.¹ Naravno, u tom kontekstu i povijest knjižnice Hrvatske bogoslovske akademije (HBA) u Zagrebu nije izuzetak. Rad i razvoj Akademijine knjižnice tek je kratko i usputno

---

¹ O tome usp. Ivica ZVONAR, »Otvaranje knjižnica prema javnosti u novovjekovnom razdoblju«, *KOLO: časopis Matice hrvatske*, 16/2006., br. 4, 328-330. U novije vrijeme mogu se uočiti neki pozitivni pomaci glede istraživanja povijesti knjižničarstva, ponajprije u rezultatima znanstvenih projekata u okviru Ministarstva znanosti RH, a kojima su na čelu bili prof. dr. sc. Aleksanadr Stipčević, prof. dr. sc. Tatjana Aparac Jelušić i dr. sc. Dora Sečić. Također, u tom kontekstu treba istaknuti da su vrijedna postignuća bila ostvarena i radovima Eve Verone i Jelice Leščić.

bio tematiziran u historiografskim² i knjižničarskim³ krugovima, ali o knjižnici HBA nije do danas objavljen ni jedan članak posvećen njezinu djelovanju.⁴

Hrvatska bogoslovska akademija: opći okvir

Na inicijativu profesorskog zbora Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu došlo je 1922. do osnivanja Hrvatske bogoslovske akademije.⁵ Naime, 19. listopada 1922. u prostorijama dekanata Bogoslovnog fakulteta, a na poziv privremenog pripravnog odbora, kome je na čelu bio dr. Frane Bulić, sastalo se »mnoštvo najviđenijih naših literarnih trudbenika iz svih hrvatskih zemalja«. ⁶ Sastanak je otvorio zagrebački nadbiskup dr. Antun Bauer, a glavni referent dekan Bogoslovnog fakulteta dr. Fran Barac »osvijetlio je ponajprije sa svih strana pitanje osnutka naučnog bogoslovskeg društva, a zatim predložio za to društvo nacrt pravila«. ⁷ Glavni cilj utemeljenja HBA bio je unaprijediti bogoslovsku znanost i sve pomoćne struke. »Pružiti kleru i inteligentnom laiku zdravu i duboku teološku hranu, da ostane na savremenoj visini, da bude dorastao znanstvenom napretku, da može otvoreno i neustrašeno pogledati u lice svaku modernu misao, da može na osnovi čvrstih načela katoličkih ispitati svako savremeno pitanje, da uzmogne pored svih napadaja očuvati sveti poklad svoje vjere ...«. ⁸ Radi ostvarivanja toga cilja težilo se okupljanju što većeg broja istraživača s područja bogoslovlja, a iskazana je i briga glede potpore školovanju mladih znanstvenika. Također, u okviru Akademijinih nastojanja bilo je zamišljeno održavanje javnih predavanja za pučanstvo, tiskanje edicija bogoslovsko-znanstvenog sadržaja te utemeljenje knjižnice teološke provenijencije.

U jesen 1922., netom nakon inicijativnog sastanka glede HBA, zagrebački je *Katolički list* sa simpatijama podržao osnutak Akademije i ponovno pokretanje *Bogoslovске smotre*. Pozvao je tada na zajedništvo i materijalnu pomoć u tom pothvatu te je u svojem izvještaju s osnivačke sjednice istaknuo: »'Bogoslovска Akademija, 'Bogoslovска Smotra' plod su zrelog razmišljanja. Mi imademo jakih bogoslovskih sila, kojih imena i rad uvažuje i stra-

---

² Tek je Josip Buturac u svojem članku o Hrvatskoj bogoslovskoj akademiji posvetio knjižnici nešto prostora te donio osnovne informacije o njezinoj povijesti. Usp. Josip BUTURAC, »Iz povijesti Hrvatske bogoslovске akademije 1922.-1945.«, *Croatica christiana periodica: časopis Instituta za crkvenu povijest KBF-a u Zagrebu* (dalje: CCP), 1/1977., 7, 19-20.

³ U knjižničarskoj je sredini kratko povijest Knjižnice HBA, u svojem pisanom radu za stručni ispit iz biblioteкарства spomenula Zdravka Tutić. No rad nije nikad objavljen, a donosi i nekoliko pogrešnih podataka. Usp. Zdravka (s. M. Ines) TUTIĆ, *Povijest knjižnice Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, Zagreb, 1995.

⁴ Ovdje koristim prigodu ljubaznim djelatnicima Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, gospođi Branki Gašpar i voditelju Knjižnice dipl. teol. Ivanu Petrincu, srdačno zahvaliti na pomoći i suradnji tijekom istraživanja u Arhivu i knjižnici Fakulteta.

⁵ *Hrvatska enciklopedija* koristi pojam Hrvatska bogoslovna akademija. Usp. *Hrvatska enciklopedija*, sv. IV, Zagreb, 2002., 727. Smatram da je ispravnije držati se prvotnog pojma Hrvatska bogoslovска akademija. HBA je djelovala do 1945. godine, kada je ordinarijat Zagrebačke nadbiskupije raspustio Akademiju i preuzeo svu njezinu imovinu. Usp. J. BUTURAC, *nav. dj.*, 22.

⁶ »Hrvatska Bogoslovna Akademija«, *Bogoslovска smotra* (dalje: BS), 11/1923., 122.

⁷ *Isto*.

⁸ Govor potpredsjednika HBA dr. F. Barca na glavnoj Akademijinoj skupštini održanoj 23. 10. 1924. na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Usp. »Glavna skupština Hrvatske bogoslovске akademije«, *Katolički list* (dalje: KL), 75/1924., br. 42, 542.

ni bogoslovski svijet. Te sile treba sada okupiti, da rascjepkane ne ostanu nezamjećene, da organizirane podadu snažniji dokaz, kako je hrvatski kler ne samo u prošlosti, nego i u sadašnjosti jaki pregalac u izgradnji kulture uopće, a napose u pridizanju i u unapređivanju visoke bogoslovne znanosti.«⁹

Hrvatska bogoslovska akademija imala je svoja pravila kojima se regulirao njezin rad i ustrojstvo, a u njezinu okviru djelovala su četiri odsjeka: opći bogoslovski, staroslavenski, filozofski i historijski. Akademija je izdavala časopise *Bogoslovka smotra* i *Croatia sacra*, ali njezino djelovanje nije bilo usmjereno samo na izdavanje stručnih teoloških revija već se težilo izdavanju teoloških monografija, osnivanju knjižnica i održavanju javnih predavanja, kako bi se razvijao i jačao »smisao i poznavanje teoloških disciplina«.¹⁰ HBA je u svojem djelovanju imala niz financijskih problema koji su ograničavali njezino djelovanje. U tom je kontekstu veliku brigu zadavalo osiguranje sredstava za tiskanje *Bogoslovke smotre*. »Operativno« djelovanje Akademije vodio je odbor HBA koji je, prema pravilima, brojio 12 članova, a redovite ili glavne skupštine HBA održavale su se jednom godišnje. Glavnu riječ u odboru HBA vodili su profesori Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, a uz njih su u radu odbora sudjelovali još urednici bogoslovskih časopisa i istaknutiji teološki pisci. Na sastancima odbora HBA najčešće se raspravljalo o financijskom stanju glede tiskanja Akademijinih edicija, o pravilima HBA, te o radu i poslovanju uopće. Odborskim sjednicama ponajviše su bili nazočni profesori Bogoslovske fakulteta te drugi članovi s prebivalištem u Zagrebu. Odbor se sastajao otprilike dva puta godišnje – uoči svake godišnje redovite skupštine te, prema potrebi, još jedanput godišnje. U određenoj mjeri odborske su sjednice bile priprema glavne godišnje skupštine.¹¹

Razvoj i rad HBA snažno je svojim marom i zalaganjem podupirao dr. Fran Barac, koji je od 1923. do 1935. bio potpredsjednik Akademije, a nakon smrti don Frane Bulića 1935. izabran je za predsjednika. Barac je nastojao učinkovitije organizirati rad Akademije te u njezin okvir privući i uključiti društva, poput Staroslavenske akademije¹² i Leonova društva,¹³ koja su se bavila temama vezanim za razvoj bogoslovlja i apologetiku kršćanske vjere. Njegova aktivnost u radu HBA obuhvaćala je nekoliko segmenata – skrb za osiguranje financijskih sredstva, aktivno sudjelovanje u reorganizaciji HBA, brigu za izdavanje Akademijinih edicija, posebice časopisa *Bogoslovka smotra*, te sudjelovanje u znanstvenom radu i javnim predavanjima.¹⁴ Treba reći da je dr. Barac i osobno financijski pomagao

⁹ »Osnutak 'Hrvatske bogoslovne akademije' u Zagrebu«, KL, 73/1922., br. 43, 527.

¹⁰ »Hrvatska bogoslovna akademija«, BS, 11/1923., 125.

¹¹ O radu uprave HBA usp. J. BUTURAC, *nav. dj.*, 6.

¹² Staroslavenska akademija bila je osnovana u Krku na skupštini održanoj 18. studenog 1902. sa svrhom da njeguje staroslavenski liturgijski jezik, promiče njegovo učenje te da razvija glagoljsko crkveno pjevanje u skladu s crkvenim propisima. Osobite zasluge za osnivanje i razvoj Akademije imali su krčki biskup dr. Antun Mahnić i njegov generalni vikar Fran Volarić te priznati stručnjak za glagoljicu, češki svećenik dr. Josip Vajs. O Staroslavenskoj akademiji usp. J. BUTURAC, *nav. dj.*, 7. Također, za osnovne informacije o utemeljenju i radu Staroslavenske akademije usp. Vjekoslav ŠTEFANIĆ, »Staroslavenska akademija u Krku«, *Croatia Sacra*, 13-14/1944., br. 22-23, 3-56.

¹³ Leonovo društvo iz Senja bilo je osnovano 30. rujna 1908. na skupštini održanoj uz potporu kapucina o. Bernardina Škrivanića u Rijeci. I ovom je prigodom krčki biskup A. Mahnić bio jedan od glavnih pokretača Društva, koje je osnovano sa zadaćom unapređivanja kršćanske filozofije i znanosti. Usp. »Leonovo društvo«, *Hrvatska straža*, 6/1908., sv. 5, 646-650.

¹⁴ O nekim segmentima Barčeva rada u okviru HBA usp. Ivica ZVONAR, »Fran Barac i ujedinjenje Hrvatske

rad HBA. Tako je 1924. u korist Akademije uložio kod Prve hrvatske štedionice 25.000 dinara. Godine 1932. povisio je svoju zakladu na 35.000, pa 1933. na 60.000 dinara, a 1940. ukupna svota iznosila je 100.000 dinara.¹⁵

Povijest knjižnice Hrvatske bogoslovske akademije

Povijest knjižnice Hrvatske bogoslovske akademije može se relativno dobro pratiti putem izvještaja njezinih knjižničara na sjednicama odbora HBA, odnosno na glavnim godišnjim skupštinama Akademije. Na čelu knjižnice nisu bili profesionalni knjižničari nego profesori Bogoslovnog fakulteta – dr. Dragutin Kniewald¹⁶ (1927.-1936.), dr. Nikola Žuvić¹⁷ (1937.-1938.), dr. Janko Oberški¹⁸ (1938.-1941.) te dr. Vilim Keilbach¹⁹ (1942.-1944.). Njima su povremeno u radu pomagali bogoslovi i fakultetski službenici, od kojih posebno valja izdvojiti Petra Đumbira.²⁰ No unatoč tome što Akademijini knjižničari nisu bili školovani stručnjaci, oni su se trudili organizirati knjižnično poslovanje u tadašnjim skromnim uvjetima kako su najbolje znali. Knjižnica HBA bila je zamišljena ponajprije kao stručna knjižnica namijenjena članovima Akademije i teološkim piscima, a njezin fond bio je orijentiran na domaće i inozemne monografske i serijske publikacije s područja teologije, filozofije i povijesti.

Na osnivačkom je sastanku Hrvatske bogoslovske akademije u nacrtu njezinih pravila utvrđeno da treba »osnovati knjižnicu stručnih knjiga, časopisa i naučnih pomagala«.²¹ Također, u svezi s upravom Akademije naznačeno je bilo da u odboru koji će upravljati Akademijom, uz predsjednika, dva potpredsjednika, tajnika, blagajnika i šest odbornika, treba biti i knjižničar koji ima pravo potpisa na dokumente iz svojega djelokruga djelovanja. No na osnivačkom sastanku HBA bio je izabran privremeni upravni odbor Akademije, ali u izvještaju o tome ne navodi se da je bio izabran i knjižničar.²² No u zapisniku odborske sjednice HBA održane 26. listopada 1923., stoji da je bilo razmatrano pitanje razmjene publikacija između Akademije i ustanova za čije je časopise HBA imala potrebu.²³

---

bogoslovske akademije sa Staroslavenskom akademijom i Leonovim društvom«, *Senjski zbornik*, 30/2003., 351-362, te *Isti*, »Fran Barac i *Bogoslovna smotra*«, BS, 77/2007., br. 1, 157-180.

¹⁵ »Pogreb i komemoracija †Dra Frana Barca«, BS, 28/1940., 392, 394.

¹⁶ Dragutin KNIEWALD (1889.-1979.), hrv. liturgičar i povjesničar umjetnosti. Bio je profesor na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu od 1921. do 1952. Usp. »Kniewald, Dragutin«, *Hrvatski leksikon* (dalje: HL), sv. 1., Zagreb 1996., 604.

¹⁷ Nikola ŽUVIĆ (1897.-?), profesor na katedri za Sv. pismo Novoga zavjeta na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Pored toga, predavao je još kao honorarni nastavnik biblijske jezike Novoga zavjeta. Usp. AKFB, Osobnik Nikola Žuvić.

¹⁸ Janko OBERŠKI (1893.-1969.), hrv. teolog. Od 1938. djeluje kao profesor na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Uređivao je *Katolički list* i *Bogoslovnu smotru*. Usp. »Oberški, Janko«, *Hrvatska enciklopedija*, sv. 8, Zagreb, 2006., 7.

¹⁹ Vilim KEILBACH (1908.-1982.), hrv. teolog i filozof. Bio je profesor na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu od 1936. Kao dekan usprotivio se komunističkim vlastima u nastojanjima da 1952. ukinu KBF, pa je bio prisiljen napustiti Hrvatsku. Kasnije je djelovao kao profesor u Beču i Münchenu. Usp. »Keilbach, Vilim«, HL, sv. 1., Zagreb, 1996., 587.

²⁰ J. BUTURAC, *nav. dj.*, 6.

²¹ »Osnutak 'Hrvatske bogoslovne akademije' u Zagrebu«, KL, 73/1922., br. 43, 525.

²² *Isto*, 526.

²³ Arhiv Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu (dalje: AKBF), Zapisnik Odborske sjednice HBA (dalje:

Koncem 1923. potpredsjednik HBA dr. Fran Barac na stranicama je *Katoličkog lista* pisao o nastojanjima i poteškoćama oko organizacije rada u Akademiji, pa je tom prigodom istaknuo kako »treba osnovati knjižnicu i nabaviti glavnije svjetske revije za svaku pojedinu struku« jer bez toga »nije moguće zamisliti uspješan rad, koji bi bio na savremenoj visini«. ²⁴ S obzirom na financijske poteškoće koje su kočile rad Akademije, njezin je tajnik dr. Stjepan Zimmermann u svojem izvještaju o »nutarnjem životu« HBA na glavnoj Akademijinoj skupštini održanoj 23. listopada 1924. u prostorijama zagrebačkog Bogoslovnog fakulteta naglasio da projekti ovise ponajprije o financijskoj potpori šire zajednice – posebice svećenstva. ²⁵ Ovom prigodom tajnik izrijeком nije spomenuo knjižnicu, koja vjerojatno u ovom razdoblju očito još nije bila stvarno ustrojena.

U tri zapisnika sjednica odbora HBA iz 1925. spominje se knjižnica te djelovanje knjižničara, ali se izrijeком ne navodi tko je knjižničar. Tako je 23. siječnja 1925. bilo spomenuto da se u Akademijinoj knjižnici nalaze primjerci knjiga namijenjenih za recenziju u *Bogoslovskoj smotri*, a 24. lipnja na sjednici je zaključeno: »Glede uprave biblioteke (...) neka bibliotekar zamoli profesore, da naruče *revije iz svoje struke*. Na budućoj sjednici imade se riješiti pitanje potrebnih stelaža za knjige i revije.« ²⁶ S obzirom na probleme oko smještaja knjižnice 4. prosinca 1925. bilo je zaključeno da se knjižnica »imade urediti dolje u prizemlju (zgrade Bogoslovnog fakulteta na Kaptolu, op. I. Z.)«. ²⁷

Na sjednici odbora HBA održanoj 21. siječnja 1927. u dekanatu Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu dr. Andrija Živković, dekan Fakulteta i blagajnik HBA, predložio je da se pri konstituiranju novoga odbora kao član izabere i knjižničar, a on je na to mjesto predložio dr. Dragutina Kniewalda. Prijedlog je bio prihvaćen. ²⁸ Ovo je, prema trenutnim spoznajama, početak stvarnog djelovanja knjižničara i rada knjižnice HBA.

Nakon pripajanja krčke Staroslavenske akademije i senjskog Leonova društva u krilo Hrvatske bogoslovske akademije, ova su društva svoju knjižnicu, prema zaključku donesenom na sjednici odbora HBA održanoj 24. lipnja 1927., trebala prenijeti u HBA u Zagrebu te je urediti u određenim prostorijama prema svojoj želji. ²⁹ No na odborskoj je sjednici HBA održanoj 10. prosinca 1927. dr. Barac izvijestio da knjižnica Staroslavenske akademije, koja je postala dijelom Akademijina Staroslavenskog odsjeka, još nije prenesena iz Krka u Zagreb, a kad se prenese morat će se »smjestiti u zajedničku knjižnicu HBA, dok se ne dobije više prostora«. ³⁰ Dr. A. Živković je na sjednici odbora HBA održanoj 17. prosinca 1928. obavijestio nazočne da su s Krka stigli »sanduci s knjigama, rukopisima i nekim drugim stvarima, te je sve to spremljeno, ali nijesu otvarani sanduci, jer još nema stalaža«. ³¹ U popratnom pismu, koje je 21. studenog 1928. uz pošiljku priložio bivši tajnik Staroslavenske akademije o. Augustin Bajčić, dostavljen je točan popis cijeloga inventara. Prema tvrdnji dr. Svetozara

Zapisnik).

²⁴ Fran BARAC, »Hrvatska bogoslovska akademija«, KL, 74/1923., br. 45, 539.

²⁵ »Glavna skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, KL, 75/1924., br. 42, 543.

²⁶ AKBF, Zapisnik.

²⁷ Isto.

²⁸ Isto.

²⁹ Isto.

³⁰ Isto.

³¹ Isto.

Rittiga, u toj je građi bilo mnogo dragocjenih glagoljskih rukopisa te rijetkih, vrijednih i starih publikacija. Nakon kraće rasprave odlučeno je da se za smještaj knjižnice bivše Staroslavenske akademije nabave odgovarajući ormari i police. Na ovoj je sjednici bilo riječi i glede nedoumica oko toga je li pok. O. Palmieri, svećenik koji je živio u SAD-u, ostavio svoju knjižnicu Bogoslovnom fakultetu, Hrvatskoj bogoslovskoj akademiji ili Zagrebačkom sveučilištu, odnosno njegovoj knjižnici. Članovi HBA dr. Stjepan Bakšić i dr. Aleksandar Gahs dobili su naputak da pokušaju razriješiti taj problem.³²

Za razvoj knjižnice HBA brinuli su se, uz knjižničara, i drugi članovi Akademije. Tako je na sjednici odbora HBA održanoj 21. siječnja 1929. blagajnik dr. A. Živković izvijestio »da je nabavio za knjige Staroslav. odsjeka jednu veliku stelažu, jer je to bilo najjeftinije, a osim toga 16 novih pretinaca za časopise; oboje već je smješteno u novu knjižnicu, a i knjige su djelomično složene«.³³ Drugoga dana, 22. siječnja 1929., na glavnoj skupštini HBA održanoj u prostorijama dekanata Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, izvještaj za proteklu godinu dao je i knjižničar dr. Dragutin Kniewald, koji je tada kazao: »Knjižnica se HBA prošle godine (1928., op. I. Z.) povećala pristupom Staroslav. akademije u Krku u HBA. Upravo se sada otvaraju sanduci i iz njih vade knjige, kojih imade dvije vrsti: izdanja SA, koja spadaju u posebni inventar HBA, te knjižnica SA, u kojoj imade lijepa zbirka važnih knjiga za našu narodnu i umjetničku i liturgijsku starinu. Kako se zajedno s fakultetom preselila i knjižnica HBA u povoljnije prostorije, to se knjižnica nalazi upravo u stadiju prvog uređivanja. Nabavljena je jedna velika stelaža za izdanja i knjižnicu SA, a stelaža za časopise tako je povećana, da sada imade mjesta za 60 časopisa. Sad će se moći konačno pristupiti i katalogiziranju knjiga po strukama i potpunom uređenju novih i starih godišta časopisa.«³⁴

Na sjednici odbora HBA održanoj 19. listopada 1929. blagajnik dr. A. Živković izvijestio je »da je knjižnica pok. O. Palmieri ustupljena Sveučilištu, jer je ravnatelj sveuč. biblioteke Dr. Tentor pokazao list Msgr. Krmpotića, u kojem ovaj izjavljuje, da je volja 'testatoris', pok. O. Palmieri, da se knjižnica njegova predade 'Sveučilištu'«.³⁵ Na ovoj je sjednici i knjižničar dr. Kniewald podnio članovima odbora izvještaj o knjižnici HBA. Tom je prigodom izjavio: »Stara su godišta časopisa uređena i vezana te svrstana po godištima u posebni ormar. Knjige su iz ostavštine pok. O. Palmieri predane sveučilišnoj knjižnici, kojoj su po pokojniku bile namijenjene. Praktički time nije nastao osjetljivi gubitak, jer su bile većinom engleski pisane i pretežno lingvističkog sadržaja. No tako se dobilo prostora, te su se one knjige, koje u knjižnici postoje, mogle po strukama poredati. Tako je knjižnica sada mnogo preglednije i praktičnije uređena. Sad će se ovaj poredak po strukama definitivno urediti, a onda će se sastaviti i pregledan popis po sistemu cedulja. Konačno bi knjižničar ponovno molio, da se časopisi i knjige ne uzimlju iz knjižnice, a da se onaj, koji ih uzme, ne upiše čitljivo u za to određenu knjigu. Isto tako molim, da se knjiga, koja je iz knjižnice posuđena, vrati za desetak dana, jer osobito časopise i drugi žele čitati, pa nije moguće, da se ostavi jedna knjiga ili časopis kod pojedinca mjesecima, čak i godinama.

---

³² *Isto*. Također, o prijenosu imovine krčke Staroslavenske akademije usp. V. ŠTEFANIĆ, *nav. dj.*, 55.

³³ AKBF, Zapisnik.

³⁴ »Glavna skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, KL, 80/1929., br. 6, 72.

³⁵ AKBF, Zapisnik.

Tako dolazi, da onda na koncu godine ne možemo naći svih svezaka časopisa, kad ih treba vezati.«³⁶ Odbor je jednoglasno i s pohvalom prihvatio ovaj izvještaj koji zorno pokazuje Kniewaldovu skrb za knjižnicu, ali i upozorava na poteškoće u radu s korisnicima.

Dana 26. ožujka 1930. održala se u dvorani dekanata Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu glavna skupština HBA, a izvještaj o radu knjižnice za proteklu godinu dao je knjižničar dr. Dragutin Kniewald, koji je kazao da je knjižnica uređena, a njezin se fond lijepo povećao. Tako knjižnica, iznosi on, »imade lijepi broj domaćih i stranih znanstvenih časopisa«, a svećenik iz Amerike F. Bahorić darovao je za knjižnicu cijenjeni Vigourouxov biblijski leksikon.³⁷

Dr. Kniewald je na sjednici odbora HBA održanoj 8. ožujka 1931. izvijestio »da je u knjižnici potrebna pregrupacija knjiga i još jedna stelaža jer ima nekih 60 sv. uvezanih časopisa, za koje nema mjesta«.³⁸ Na prijedlog potpredsjednika dr. Barca bilo je odlučeno da knjižničar, u dogovoru s odgovarajućim majstorom, dade izraditi novu policu.³⁹ Na glavnoj je skupštini HBA, održanoj 9. ožujka 1932. u prostorijama dekanata Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, tajnik dr. Josip Lach izvijestio da je odbor HBA »pristao na molbu knjižničara dra Kniewalda, da mu se za izvršenje tehničkih posala u knjižnici dade u pomoć jedan bogoslov, kojemu će se zato dati godišnja nagrada od 200 dinara. Za nabavu novih knjiga za staroslavenski odsjek u knjižnici votirao je odbor na prijedlog dra Kalaja 1000 din iz zaklade staroslavenskog odsjeka.«⁴⁰ Na toj je skupštini knjižničar dr. Kniewald podnio izvještaj o radu tijekom 1931. godine. Prema njegovu izvješću, za potrebe knjižnice HBA bio je »nabavljen veliki ormar za časopise, kojih svake godine pridolazi oko 70 svezaka«,⁴¹ pa su se time stvorili uvjeti da se preglednije razmjesti časopisi, a ujedno se dobilo i mjesta za uređenje knjižnice po strukama. »Ta je pregrupacija materijalno i provedena u ovim odjeljenjima: filozofija, apologetika, dogmatika, moral, sociologija, patristika, pastoralka, liturgika, crkvena umjetnost, homiletika, askeza, crkvena povijest, crkveno pravo, biblijske discipline.«⁴² Tako je, navodi Kniewald, stvorena mogućnost »da se konačno sastavi i alfabetski i stvarni popis knjiga, koji ćemo nastojati izraditi još ove godine«.⁴³ U izvještaju na glavnoj skupštini Kniewald je ponovio ono što je kazao na sjednici odbora dan ranije, ali treba kazati kako je on na odboru HBA zamolio da ga se razriješi dužnosti knjižničara. No, na molbu članova odbora, povukao je svoju ostavku.⁴⁴ Ovom je prigodom i dr. Janko Kalaj,⁴⁵ kao knjižničar Staroslavenskog odsjeka, kazao kako za knjižnicu nije ništa novo nabavljeno, te je zamolio da mu se od novca koji odsjek ima dade nešto za nabavu novih knjiga. Odbor HBA tako mu je dao na raspolaganje 1000 din.⁴⁶

³⁶ AKBF, Zapisnik.

³⁷ »Glavna skupština Bogoslovske akademije«, KL, 81/1930., br. 14, 169.

³⁸ AKBF, Zapisnik.

³⁹ *Isto.*

⁴⁰ »Glavna skupština 'Hrvatske bogoslovske akademije'«, KL, 83/1932., br. 11, 123.

⁴¹ *Isto*, 124.

⁴² *Isto.*

⁴³ *Isto.*

⁴⁴ AKBF, Zapisnik.

⁴⁵ Janko Kalaj, (1884.-1943.?), kao honorarni nastavnik na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu predavao je predmet 'staroslavenski jezik i literatura'. Usp. AKFB, Osobnik Janko Kalaj.

⁴⁶ AKBF, Zapisnik.

Prema uvidu u dostupne izvore, može se reći da je ovo prvi spomen djelovanja knjižničara Staroslavenskog odsjeka HBA.⁴⁷

Na sjednici odbora HBA održanoj 20. ožujka 1933. izvještaj su podnijeli dr. Kniewald, kao Akademijin knjižničar, i dr. Kalaj, kao knjižničar Staroslavenskog odsjeka HBA. Kniewald je kazao da je »sastavljen popis svih knjiga, ali nije još prepisan na cedulje. Uređenje knjižničke kartoteke stajalo bi 3000-4000 dinara. Kod popisa knjiga pomagao je g. Šklebar, pak mu se za nagradu odobrava 200 dinara.«⁴⁸ Kalaj je pak izvijestio da je za knjižnicu nabavio dvije nove knjige, dok je na poklon stiglo 6 knjiga od Bavarske akademije znanosti iz Münchena. Odobrenih 1000 din. za kupnju knjiga nije još dobio, ali za tu svotu čim stigne planira kupiti najpotrebnije knjige. Također, napomenuo je da se u knjižnici »nalazi 2426 knjiga za prodaju«, a u svezi s knjižnicom Staroslavenskog odsjeka u zapisniku sa sjednice odbora HBA još stoji: »Čim bude financijalna mogućnost dozvoljavala urediće se biblioteka stsl. odsjeka prema modernoj uredbi biblioteka.«⁴⁹

Na glavnoj skupštini HBA, 21. ožujka 1933., dr. Dragutin Kniewald ustvrdio je da je tijekom prošle godine u Akademijinoj knjižnici »sastavljen točan alfabetski popis svih knjiga i časopisa, što ih ima HBA, ali zbog nedostatka novčanih sredstava, koja su sva – u koliko su uopće bila raspoloživa – morala biti upotrebljena za izdavanje Bogoslovske smotre i Croatia Sacra, pak taj popis nije prepisan na cedulje, kako je to bilo zamišljeno.«⁵⁰ No to se planira učiniti čim bude raspoloživih financijskih sredstava. Također, Kniewald je izvijestio da zbog nedostatka novca »nisu ni ove godine uvezana godišta časopisa, koje drži HBA, kako se to radilo prošlih godina«.⁵¹

Knjižničar dr. Dragutin Kniewald je 5. ožujka 1934. na sjednici odbora HBA, te 6. ožujka 1934. na glavnoj skupštini HBA održanoj u prostorijama HBA na Kaptolu 29 u Zagrebu, izvijestio da Akademijina knjižnica »broji 1500 djela s preko 2000 svezaka«.⁵² No u tu brojku nije bio uključen fond Staroslavenskog odsjeka koji je tvorio zasebnu cjelinu. U protekloj godini, istaknuo je knjižničar, nove knjige nisu bile kupovane, a fond knjižnice se povećao samo za one naslove koji su došli u uredništvo *Bogoslovske smotre* na recenziju. »Katalog, koji je lane izrađen u konceptu, pregledan je i ispravljen i može biti uvijek prepisan na cedulje. Da se to dosad nije desilo, ima se pripisati prekarnom financijalnom položaju HBA, koji nas sili, da se sva financijalna sredstva upotrebe za izdanja Bog. akademije. Čim bude 1 do 2 tisuće dinara likvidno u tu svrhu može se katalog po sistemu cedulja iz koncepta prepisati.«⁵³

Na sjednici odbora HBA 10. travnja 1935. dr. Kniewald je izvijestio »da je knjižnica HBA povećana za 150 knjiga iz ostavštine pok. dr. Ruspinića. SeminarSKI bibliotekar napisao je alfabetski katalog na cedulje te je time olakšao laicima uvrštenje novih knjiga koliko

---

⁴⁷ Treba ovdje upozoriti da Staroslavenski odsjek HBA zapravo nikad nije zaživio u okviru HBA, jer njegov pročelnik dr. S. Rittig nije uspio okupiti suradnike, kao ni pokrenuti *Vjestnik Staroslavenskog odsjeka Hrvatske bogoslovske akademije*. O tome usp. V. ŠTEFANIĆ, *nav. dj.*, 55-56.

⁴⁸ AKBF, Zapisnik.

⁴⁹ *Isto*.

⁵⁰ »Glavna skupština 'Hrvatske bogoslovske akademije'«, KL, 84/1933., br. 15, 181.

⁵¹ *Isto*.

⁵² »Glavna skupština 'Hrvatske bogoslovske akademije'«, KL, 85/1934., br. 10, 115.

⁵³ *Isto*.

dolaze. Za uređenje ovog kataloga ima glavnu zaslugu dekan dr. Živković.«⁵⁴ Dan kasnije je, na glavnoj skupštini HBA, održanoj 11. travnja 1935. u Akademijinim prostorijama u Zagrebu, knjižničar dr. Kniewald ponovio da se Akademijina knjižnica »uvećala znatnim brojem knjiga uslijed preminuća pok. prof. dra Ruspinija«.⁵⁵ Nastojanjem dekana Bogoslovskog fakulteta dr. A. Živkovića te knjige su bile uvrštene u knjižnicu HBA, a pretežno su crkveno-pravne tematike. Također, uz Živkovićevu potporu bio je »ostvaren alfabetski popis knjiga općeg dijela knjižnice HBA, po sistemu cedulja«, koji je zbog nedostatka novca »doduše u svojem vanjskom obliku dosta skroman«, ali je »ipak sasvim točan i prikladan, te omogućuje u jednu ruku lagan pregled dosadašnjeg stanja knjižnice HBA, općeg dijela, a u drugu ruku i lagano i alfabetski tačno uvrštavanje svih knjiga ukoliko pridolaze«.⁵⁶ Uz posao oko knjižnice, Kniewald je spomenuo da je sudjelovao i u aktivnostima oko prenošenja Bašćanske ploče s Krka u Zagreb.⁵⁷

Na sjednici odbora HBA održanoj 9. ožujka 1936. knjižničar dr. Kniewald ustvrdio je »da se broj knjiga nije od prošle godine povećao, osim s nekoliko časopisa«.⁵⁸ Također, upozorio je da se knjige iz knjižnice odnose i ne vraćaju. Zbog preopterećenosti poslom zahvalio se na službi knjižničara, ali odbor to »ne prima«.⁵⁹ S obzirom na napomene knjižničara, odbor je odlučio »da će knjižnica biti zaključana, a knjige će se izdavati samo u određeno vrijeme koje će biti oglašeno«.⁶⁰ Zaključeno je tada još i da će se časopisi premjestiti u drugu prostoriju. Dan kasnije, 10. ožujka 1936., bila je u prostorijama HBA na Kaptolu 29 u Zagrebu održana 13. glavna skupština HBA. Tom je prigodom izvještaj podnio dr. Kniewald, koji je ponovio izvještaj sa sjednice odbora te se, kao i dan prije, zahvalio na službi knjižničara.⁶¹ Skupština je prihvatila njegovu ostavku i zahvalila mu na dosadašnjem požrtvovnom radu. Za novog je knjižničara bio jednoglasno izabran doc. dr. Nikola Žuvić koji je trebao »nastaviti rad oko konačnog uređenja knjižnice i kataloga«.⁶²

Na sjednici odbora HBA održanoj 12. travnja 1937. knjižničar dr. Žuvić podnio je izvještaj o radu knjižnice. Spomenuo je da HBA dobiva 40 domaćih i inozemnih časopisa u zamjenu za *Bogoslovsku smotru*, a preplaćena je na 4 časopisa. Tijekom protekle godine knjižnica se povećala za oko 100 knjiga, a za rad s korisnicima bilo je nabavljeno 1500 zadužnica, ali neki korisnici nisu željeli ispunjavati zadužnice. Također, konstatirano je da treba nabaviti dvije police za knjige, te ljestve za dohvat knjiga. Ovom prigodom istaknuto je da s velikim marom i ljubavlju u uređivanju knjižnice sudjeluje činovnik fakulteta Petar Đumbir.⁶³ Dan kasnije, 13. travnja 1937., održana je u prostorijama HBA na Kaptolu u Zagrebu 14. glavna skupština HBA. Tom je prigodom po prvi put nazočnim članovima Akademije izvještaj podnio novi knjižničar dr. Žuvić, koji je uz neke dopune u glavnim crtama ponovio izvještaj sa sjednice odbora. Tako je, između ostalog, izvijestio nazočne

⁵⁴ AKBF, Zapisnik.

⁵⁵ »Glavna skupština 'Hrvatske bogoslovske akademije'«, KL, 86/1935., br. 16, 191.

⁵⁶ *Isto.*

⁵⁷ *Isto.*

⁵⁸ AKBF, Zapisnik.

⁵⁹ *Isto.*

⁶⁰ *Isto.*

⁶¹ »Glavna skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, KL, 87/1936., br. 11, 134.

⁶² *Isto.*

⁶³ AKBF, Zapisnik.

kako planira započeti rad na uređenju kataloga. Zbog povećanja fonda istaknuo je da treba nabaviti nove police i ljestve za knjige. Dr. Živković je sam dao uvezati jedno godište *Acta Apostolicae Sedis*, a knjižničar je napomenuo da je potrebno nastaviti uvezivati sve serije koje su od veće važnosti. Dr. Žuvić je, kao knjižničar, na 14. glavnoj skupštini HBA bio izabran u upravni odbor HBA.⁶⁴ Na sjednici odbora HBA održanoj 1. prosinca 1937. konstatirano je »da se neka gospoda još uvijek ne drže pravila knjižnice«. ⁶⁵ Ovom je prigodom odbor zaključio da je potrebno kompletirati određena godišta i brojeve časopisa, kako bi se pojedine serije mogle dati na uvez, a za uvez je bilo odobreno 1000 din. Također, na sjednici je i P. Đumbiru bila odobrena nagrada od 1200 din. za poslove oko uređenja knjižnice i za njegov rad u HBA.⁶⁶

Dana 15. ožujka 1938. bila je u prostorijama HBA na Kaptolu 29 u Zagrebu održana 15. glavna skupština HBA. Tom je prigodom, umjesto knjižničara dr. Žuvića, pregledni izvještaj o radu podnio njegov zamjenik P. Đumbir, koji je kazao: »Knjižnica HBA dobiva dosada 64 časopisa, i to 62 u zamjenu za vlastitu ediciju Bogoslovsku smotru, a 2 na pretplatu (*Acta Apostolicae Sedis* i *Ephemerides Theologicae Lovanienses*). Trudom dra. Keilbacha, tajnika HBA, uspjelo se dobiti veliki broj časopisa u zamjenu, a dva koji su se plaćali dobivaju se također u zamjenu. Prošle godine dobivala je HBA u zamjenu 40 časopisa. – Prema zaključku odborske sjednice od 1. prosinca 1937. dani su na uvez važniji časopisi, i to oko 140 komada. Ujedno su načinjene potrebne stelaže i ljestve. Kroz godinu 1937. primljeno je oko 86 knjiga, koje su uglavnom recenzirane u Bogoslovskoj smotri. Za taj se broj povećala knjižnica HBA uz još neke domaće pripisane knjige, tako da povećanje iznosi oko 120 knjiga. – Tijekom ovih školskih praznika, tj. od srpnja do kraja rujna, valjalo bi urediti inventar knjiga HBA i kartoteku, koju nije bilo moguće urediti, jer gg. nisu povratili knjige kroz godine. Neka gospoda drže knjige po par godina, a neke se knjige nađu i u sjemenišnoj knjižnici. – Krajem mjeseca lipnja morali bi svi posuđivači bezuvjetno povratiti sve knjige u knjižnicu, da se može načiniti inventar i konačno urediti kartoteka.«⁶⁷ Na ovoj se sjednici dr. Žuvić zahvalio na službi knjižničara, pa je skupština umjesto njega izabrala dr. Janka Oberškog.⁶⁸

U prostorijama Akademije u Zagrebu 2. ožujka 1939. održana je 16. glavna skupština HBA. Tom je prigodom knjižničar dr. Janko Oberški izvijestio da Akademijina knjižnica dobiva u zamjenu za *Bogoslovsku smotru* 66 časopisa (4 više nego prošle godine), a putem pretplate prima 3 časopisa. Tijekom 1938. fond se povećao za 131 svezak, a to je bilo 11 svezaka više nego prošle godine. Glede uređenja knjižnice i organizacije knjižničnog poslovanja, Obreški je kazao: »Što se tiče unutrašnjeg uređenja knjižnice tijekom ove godine znatno je preuđen smještaj i raspored knjiga na policama. U vezi s porastom knjižnice bilo je potrebno povećati i inventar pokućstva, gdje bi se mogao smjestiti njezin prirast.«⁶⁹ J. Obreški je na sjednici odbora HBA održanoj 6. ožujka 1939. predložio da se P. Đumbiru,

---

⁶⁴ »Glavna skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, KL, 88/1937., br. 17, 203.

⁶⁵ AKBF, Zapisnik.

⁶⁶ *Isto*.

⁶⁷ »Glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, KL, 89/1938., br. 17, 137.

⁶⁸ *Isto*.

⁶⁹ »XVI. glavna skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, KL, 90/1939., br. 10, 128.

kao pomoćniku knjižničara i pomoćniku u raznim drugim Akademijinim poslovima, od 1939. odobri mjesečni honorar od 100 din. Prijedlog je odbor prihvatio.⁷⁰

U izvještaju na 17. glavnoj godišnjoj skupštini HBA, održanoj 16. ožujka 1940. u Zagrebu, knjižničar dr. Oberški informirao je nazočne da je HBA primila 73 sv. knjiga za recenziju u *Bogoslovskoj smotri*. U zamjenu za svoja izdanja primila je u protekloj godini 64, a na pretplatu 2 časopisa. Na uvez publikacija bilo je utrošeno nešto više od 1400 dinara. »Inventar knjižnice povećan je za dvije oveće stelaže. Do kupnje zgodnog ormara za pohranu rariteta iz knjižnice krčke Staroslavenske akademije još uvijek nije došlo, jer se u pregovorima pokazalo da bi cijena bila prevelika. Unutrašnje uređivanje knjižnice napreduje. Interes za knjižnicu je dosta velik, pa se knjige veoma mnogo posuđuju, osobito mlađim znanstvenim radnicima. Potrebno bi bilo da se godišnje upotrijebi jedna svota za nabavu onih knjiga koje se ne mogu dobiti na recenziju u edicijama HBA, a koje su za knjižnicu potrebne. – Skupština prihvaća taj prijedlog u načelu, ali konstatira da zasad nema raspoloživih sredstava.«⁷¹

Dana 7. veljače 1941. na sjednici odbora HBA knjižničar dr. Oberški izvijestio je o stanju u knjižnici »koje je sad pod kontrolom, samo što još nisu vraćene neke knjige, koje su prije bile posuđene«. ⁷² Tom je prigodom potpredsjednik Akademije dr. Aleksandar Gahs izjavio »da će sve svoje knjige ostaviti HBA, ali očekuje da će se knjige HBA ubuduće bolje čuvati«. ⁷³ Na koncu sjednice bilo je odlučeno da će se o novcima za nabavu novih knjiga i uvez časopisa odlučiti na sljedećoj odborskoj sjednici.

Na godišnjoj je skupštini HBA održanoj 20. ožujka 1941. u Zagrebu tajnik Akademije dr. Vilim Keilbach obavijestio nazočne kako je pokojni predsjednik mons. dr. Fran Barac ostavio »oporučno svoje knjige bogoslovskog i filozofskog sadržaja knjižnici HBA, svega preko 1000 svezaka«. ⁷⁴ Također, i dr. A. Živković poklonio je knjižnici HBA 20 knjiga, a i dr. K. Šverer je »preko dekanata Bogoslovskog fakulteta poklonio knjižnici HBA veći broj knjiga«. ⁷⁵ U opširnom je izvještaju o radu Akademijine knjižnice dr. Oberški naveo: »Tijekom ove godine povećala se knjižnica HBA golemim prirastom iz ostavštine pokojnog dra Frana Barca, koji je ostavio HBA 854 djela filozofsko-bogoslovskog sadržaja, od kojih neka imadu po više svezaka, a naročito mnogobrojna godišta pojedinih znanstveno-teoloških časopisa. Taj dar predstavlja sam za sebe jednu elitnu biblioteku, koju je plemeniti pokojnik velikodušno ostavio HBA, kao ustanovi, koje dobrobit mu je najviše ležala na srcu. Vrijednost ovog dara nije moguće procijeniti u sadašnjoj novčanoj vrijednosti, pa zato je njime plemeniti pokojnik neizrecivo zadužio HBA. Bog neka bude njegovoj duši platac za to veliko dobročinstvo. – Nadalje poklonio je knjižnici HBA dr. A. Živković jedan primjerak svoje knjige 'Moralno bogoslovlje', I. dio i 20 knjiga naučno-teološkog sadržaja, na čemu neka mu bude izražena zapisnički najusrdnija zahvala. Dr. K. Scherer također je poklonio lijepi broj knjiga. – Napokon primljeno je na recenziju 45 knjiga, koje

⁷⁰ AKBF, Zapisnik.

⁷¹ »XVII. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovne akademije«, KL, 91/1940., br. 11, 142.

⁷² AKBF, Zapisnik.

⁷³ Isto.

⁷⁴ »XVIII. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovne akademije«, KL, 92/1941., br. 13, 153.

⁷⁵ Isto.

se nakon objelodanjene recenzije u 'Bogoslovskoj smotri' priklapaju inventaru knjižnice HBA. Ukupni prirast knjiga tijekom ove godine iznosi 920 djela. – Prirast knjižnice sačinjavaju također časopisi, koje prima HBA u zamjenu za 'Bogoslovsku smotru', njih je broj 58, od kojih dakako neki u posljednje doba zbog neredovitih komunikacija u inostranstvu ne dolaze točno. Na pretplatu primala je knjižnica HBA časopise 'Kultur und Natur', koji je ove godine otkazan, i 'Acta Apostolicae Sedis'. – Tijekom ove godine uvezano je mnogo godišta časopisa, tako da je za uvez potrošeno oko 2000 dinara. Još imade otprilike tolika količina časopisa za uvez, pa ako i to bude uvezano, bit će time uređena stara godišta časopisa i sačuvana da ne propadnu, a u drugu ruku time je olakšana njihova upotreba. – Knjižnica se znatno upotrebljava, što se vidi iz upisivanja u knjizi za posuđivanje. Sada se kod posuđivanja knjiga vodi točna evidencija, pa se nikome ne posuđuje bez nadzora knjižničarskog pomoćnika i za svaku se knjigu upisuje datum posudbe i povratka.«⁷⁶

U izvještaju na 19. glavnoj godišnjoj skupštini HBA, održanoj 16. travnja 1942. u Zagrebu, novi knjižničar dr. Vilim Keilbach sažeto je, ali precizno izvijestio: »Knjižnica se preuređuje. Knjige se slažu po strukama. Nabavljena je jedna velika stelaža, dok je jedna manja stelaža primljena na dar. Prirast je prošle godine bio minimalan: darovano je svega 9 knjiga, a na recenziju u Bogoslovskoj smotri primila je HBA 34 knjige. Od 65 časopisa, koji su redovito dolazili, prestalo je prošle godine dolaziti 10 časopisa, a dolaze dva nova. Osim 'Acta Apostolicae Sedis' svi časopisi dolaze u zamjenu za Bogoslovsku smotru i Croatia Sacra. – U pogledu posuđivanja knjiga vlada savršen red.«⁷⁷

Na 20. glavnoj godišnjoj skupštini HBA, održanoj 19. travnja 1943. u Zagrebu, knjižničar dr. Vilim Keilbach ustvrdio je: »Rad oko preuređenja knjižnice uglavnom je dovršen. Knjige su složene po strukama. Još bi se imao sastaviti inventar, i to na osnovi kartoteke. – Prirast je i prošle godine bio minimalan: za knjižnicu je primljeno 25 manjih i većih djela, svega 37 knjiga, većinom kao primjerci za recenziju u Bogoslovskoj smotri, zatim po dva potpuna godišta časopisa 'Stimmen der Zeit' i 'Hochland' na dar. – Od preko 60 časopisa i novina, što ih je HBA prijašnjih godina primala, neki su prestali izlaziti, dok drugi usprkos svakom urgiranju ne stižu. Redovito stiže samo 17 časopisa, od kojih se jedan plaća, dok drugi dolaze u zamjenu za edicije HBA. Provedena je točna revizija, pa će se valjda moći i to pitanje urediti. – Na uvez nisu dane ni knjige ni časopisi. Razpoloživa je svota naime vrlo niska, dok su cijene vrlo visoke, a izvedba ratna. – U pogledu posuđivanja knjiga vlada savršen red.«⁷⁸

Dana 3. svibnja 1944. bila je održana u prostorijama dekanata Bogoslovnog fakulteta u Zagrebu 21. glavna skupština HBA, a kratak izvještaj o radu knjižnice za proteklu godinu donio je knjižničar dr. Vilim Keilbach. On je nazočno obavijestio: »Knjižnica HBA prenesena je u druge prostorije u istoj zgradi. Uređena je po istoj osnovi kao i u starim prostorijama. Prirast knjiga je neznatan. Dr. Živković darovao je 23 knjige. Osim toga primila je knjižnica 17 knjiga na recenziju u edicijama HBA. Knjižnica prima 32 časopisa (računajući i mjesečnike i tjednike), od kojih jedan dolazi na pretplatu, a ostali u zamjenu

---

⁷⁶ Isto, 154.

⁷⁷ »XIX. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovne akademije«, KL, 93/1942., br. 18, 211.

⁷⁸ »XX. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovne akademije«, KL, 94/1943., br. 16, 187.

za izdanja HBA.«⁷⁹ Ovo je, prema uvidu u zapisnike sjednica odbora Hrvatske bogoslovske akademije i izvještaje *Katoličkog lista* o održanim godišnjim skupštinama Akademije, bio i posljednji izvještaj o knjižnici HBA.

Zaključak

Nastojanja oko osnutka knjižnice Hrvatske bogoslovske akademije sežu u 1922. godinu, u vrijeme utemeljenja Akademije. Knjižnica HBA bila je zamišljena kao stručna knjižnica namijenjena ponajprije članovima Akademije i teološkim piscima. Njezin razvoj, kao i djelovanje njezinih knjižničara, može se, prema trenutno dostupnim izvorima, pratiti od 1925. do 1944. U razdoblju od 1927. do 1944. na čelu knjižnice djelovala su četiri knjižničara (Dragutin Kniewald, Nikola Žuvić, Janko Oberški te Vilim Keilbach), a pomoć u radu pružali su im povremeni suradnici (od kojih posebice treba izdvojiti vrijednog Petra Dumbira). Akademijini knjižničari nisu bili profesionalci s odgovarajućom stručnom naobrazbom nego profesori Bogoslovnog fakulteta, ali trudili su se organizirati rad knjižnice kako su najbolje znali.

Niz poteškoća – ponajprije nedostatak novca i adekvatnog prostora te odgovarajućeg stručnog osoblja – otežavao je djelovanje knjižnice HBA. Police u knjižnici bile su drvene i visoke do stropa, pa se trebalo služiti ljestvama. Zbog stalnog priljeva novih knjiga i časopisa trebalo je periodično nabavljati nove police i ormare te voditi računa o potrebi za povećanjem prostora za smještaj knjižne građe. Knjižnica se više puta selila, a bila je tek povremeno otvorena. Naime, radno je vrijeme ovisilo o nizu drugih obveza koje je knjižničar imao. Zato su se korisnici u početku sami zaduživali i u posebnu knjigu upisivali što su posudili. No to nisu baš svi uredno činili, pa je povremeno, kako se vidi iz izvještaja knjižničara, dolazilo do problema. S vremenom su bile nabavljene zadužnice za korisnike, a knjižničar ili njegov pomoćnik nadzirali su posudbu. Također, stalni je problem predstavljao i nedostatak novca za uvez časopisa i knjiga.

Razvoju knjižnice HBA puno je doprinio njezin prvi knjižničar dr. Dragutin Kniewald, koji je na tom mjestu i najdulje djelovao. Za njegova mandata bio je na listićima izrađen abecedni katalog općeg dijela knjižnice HBA, koji se kasnije dalje nadopunjavao. Rad na katalogu bio je u određenoj mjeri i zadatak svih kasnijih knjižničara. Na pojedinim sačuvanim kataložnim karticama iz knjižnice HBA i danas je vidljiv pečat: »Knjižnica Hrvatske bogoslovske akademije u Zagrebu«. Pored toga, Akademijini su se knjižničari trudili što točnije sastaviti inventarnu knjigu, a povremeno su, kako se vidi iz njihovih izvještaja, obavljali i reviziju fonda. Inače, knjige na policama bile su smještene po strukama.

Fond Akademijine knjižnice nastao je na temelju darova pojedinaca (npr. više je publikacija u nekoliko navrata poklonio dr. A. Živković) i osobnih ostavština (npr. posebno je vrijedna ona mons. dr. F. Barca). Nešto se dobivalo zamjenom (otprilike od 40 do 70 časopisa, ovisno o godini) i putem publikacija koje su nakon recenzije u *Bogoslovskoj smotri* bile uvrštavane u knjižni fond (taj se broj kretao u rasponu od nekoliko desetaka naslova, ovisno o godini). Vrlo malo građe bilo je nabavljano kupnjom (od 1 do 4 časo-

⁷⁹ »XXI. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, KL, 95/1944., br. 20, 235.

pisa, ovisno o sredstvima). Zato mnoga važna djela s područja teologije knjižnica nije uspjela nabaviti. Točan broj svezaka koje je knjižnica HBA imala u fondu nije poznat jer se u izvještajima knjižničara tek povremeno spominje broj knjiga i časopisa koji su stizali u knjižnicu tijekom neke godine. Primjerice, godišnji prirast tijekom 30-ih godina bio je otprilike prosječno stotinjak svezaka. Jedini konkretan broj svezaka u knjižnici HBA spomenuo je na glavnoj skupštini HBA održanoj 1934. knjižničar dr. Kniewald, koji je tada kazao da Akademijina knjižnica broji 1500 djela s preko 2000 svezaka, ali u tu brojku nije bio uključen fond Staroslavenskog odsjeka koji je tvorio zasebnu cjelinu. No smatram da je u fondu knjižnice HBA vjerojatno bilo oko 4000 do maksimalno 5000 svezaka. Pored toga, trenutno se ne može utvrditi stanje fonda knjižnice Staroslavenskog odsjeka HBA, a gotovo ništa se ne zna o djelovanju njezinih knjižničara.

Nakon ukinuća Hrvatske bogoslovne akademije njezina je knjižnica prešla u vlasništvo Nadbiskupskog ordinarijata u Zagrebu.⁸⁰ Knjige iz knjižnice HBA su, po svemu sudeći, u određenoj mjeri ušle u fond knjižnice Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu.⁸¹

Izvori i literatura

IZVORI

Arhiv Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, *Zapisnik Odborskih sjednica HBA*.

LITERATURA

- Fran BARAC, »Hrvatska bogoslovna akademija«, *Katolički list*, 74/1923., br. 45, 539-540.
- Josip BUTURAC, »Iz povijesti Hrvatske bogoslovne akademije 1922.-1945.«, *Croatica christiana periodica: časopis Instituta za crkvenu povijest KBF-a u Zagrebu*, 1/1977., 3-23.
- »Glavna skupština Hrv. bogoslovne akademije«, *Katolički list*, 75/1924., br. 42, 541-545.
- »Glavna skupština Hrv. bogoslovne akademije«, *Katolički list*, 80/1929., br. 6, 70-73.
- »Glavna skupština Bogoslovne akademije«, *Katolički list*, 81/1930., br. 14, 167-169.
- »Glavna skupština 'Hrvatske bogoslovne akademije'«, *Katolički list*, 83/1932., br. 11, 121-124.
- »Glavna skupština 'Hrvatske bogoslovne akademije'«, *Katolički list*, 84/1933., br. 15, 179-182.
- »Glavna skupština 'Hrv. bogoslovne akademije'«, *Katolički list*, 85/1934., br. 10, 113-116.
- »Glavna skupština 'Hrv. bogoslovne akademije'«, *Katolički list*, 86/1935., br. 16, 189-191.

---

⁸⁰ Usp. J. BUTURAC, *nav. dj.*, 20.

⁸¹ Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu imao je svoju SeminarSKU knjižnicu koja je započela djelovati 30-ih godina 20. stoljeća. Ona je, prema nekim tvrdnjama, imala vrlo mali fond namijenjen u prvom redu potrebama studenata u pojedinim seminarima na studiju bogoslovlja. Pored toga, kao zasebna knjižnica postojala je i knjižnica Hrvatske bogoslovne akademije koja je nakon 1945. nazvana knjižnicom Nadbiskupskog duhovnog stola, a bila je vlasništvo Katoličkog bogoslovnog fakulteta. Godine 1955. knjižnica se bivše HBA popisivala, ali nije bila nikada do kraja popisana. Dr. Vjekoslav Bajsić, koji je upravljao knjižnicom KBF-a od 1964. do 1971., uz dopuštenje tadašnjeg zagrebačkog nadbiskupa Franje Šepera popisivao je časopise iz fonda knjižnice NDS-a (bivše knjižnice HBA) i uvrštavao ih u fond jedinstvene knjižnice KBF-a. Danas Knjižnica KBF-a, prema izvještaju dr. Vjekoslava Bajsića iz 1967. godine, čuva u svojem fondu knjige bivše SeminarSke knjižnice i knjižnice HBA, jer oba fonda su bila ujedinjena pod nazivom SeminarSka biblioteka Rkt. bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. O tome usp. Z. TUTIĆ, *nav. dj.*, 11-19.

- »Glavna skupština Hrv. bogoslovske akademije«, *Katolički list*, 87/1936., br. 11, 133-134.
- »Glavna skupština Hrv. bogoslovske akademije«, *Katolički list*, 88/1937., br. 17, 201-203.
- »Glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, *Katolički list*, 89/1938., br. 17, 136-137.
- »Hrvatska bogoslovna akademija«, *Bogoslovska smotra*, 11/1923., 122-125.
- Hrvatska enciklopedija*, sv. IV, Zagreb, 2002.
- »Leonovo društvo«, *Hrvatska straža*, 6/1908., sv. 5, 646-650.
- »Osnutak 'Hrvatske bogoslovne akademije' u Zagrebu«, *Katolički list*, 73/1922., br. 43, 524-527.
- »Pogreb i komemoracija †Dra Frana Barca«, *BS*, 28/1940., 387-396.
- Vjekoslav ŠTEFANIĆ, »Staroslavenska akademija u Krku«, *Croatia Sacra*, 13-14/1944., br. 22-23, 3-56.
- Zdravka (s. M. Ines) TUTIĆ, *Povijest knjižnice Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, Zagreb, 1995. (neobjavljeni pisani rad za stručni ispit iz bibliotekarstva)
- »XVI. glavna skupština Hrv. bogoslovske akademije«, *Katolički list*, 90/1939., br. 10, 127-128.
- »XVII. glavna godišnja skupština H. b. akademije«, *Katolički list*, 91/1940., br. 11, 141-142.
- »XVIII. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, *Katolički list*, 92/1941., br. 13, 153-154.
- »XIX. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, *Katolički list*, 93/1942., br. 18, 200-202, 209-211.
- »XX. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, *Katolički list*, 94/1943., br. 16, 185-187.
- »XXI. glavna godišnja skupština Hrvatske bogoslovske akademije«, *Katolički list*, 95/1944., br. 20, 233-236.
- Ivica ZVONAR, »Fran Barac i *Bogoslovska smotra*«, *BS*, 77/2007., br. 1, 157-180.
- ISTI*, »Fran Barac i ujedinjenje Hrvatske bogoslovske akademije sa Staroslavenskom akademijom i Leonovim društvom«, *Senjski zbornik*, 30/2003., 351-362.
- ISTI*, »Otvaranje knjižnica prema javnosti u novovjekovnom razdoblju«, *KOLO: časopis Matice hrvatske*, 16/2006., br. 4, 313-330.

Summary

LIBRARY OF THE CROATIAN THEOLOGICAL ACADEMY

On the basis of the extant records of the Croatian Theological Academy Committee's meetings and the reports of the Katolički list (Catholic newspapers) about the Academy's general meetings author of this article analyzes history of the Library of CTA. The work of this library, which was founded as a professional library, and its librarians – according to the extant sources – can be traced in the period between 1925 and 1944. In this period library had four librarians, who were not professionals but only the professors of the Theologian Faculty. During this period library had many problems: insufficient funds, inadequate personnel, and lack of adequate space. After the termination of the CTA in 1945, the library became a part of the Archiepiscopal Ordinary in Zagreb, and later a part of the library came to the Catholic Theology Faculty in Zagreb.

KEY WORDS: *Theology Faculty, ecclesiastical history, Croatian Theological Academy, library*